

Taiteellinen dokumentti ahman elämästä

■ MATTIAS TOLVANEN

Antti Leinonen: *Ahman kintereillä*. Maahenki 2012.

Aiemmin karhujen kuvaamiseen keskittynyt valokuvaaja Antti Leinonen näki ahman ensimmäisen kerran toukokuun lopulla 1986 Kuhmossa, ja samana kesänä hän sai sen myös valokuvattua. Siitä lähtien hän kuvasi ahmoja useissa paikoissa Jonkerin ja Ulvinsalon metsissä sekä rajavyöhykkeellä. *Ahman kintereillä* -teos kertoo Leinosen yli 20 vuotta kestäneestä kuvaushankkeesta, jonka aikana kertyi kuvia myös karhuista, korpeista, palokärjistä, kuukkeleista ja revontulista.

Ahma (*Gulo gulo*) on noin metrin pituinen, lyhytjalkainen ja tuu-

heahäntäinen näätäeläin, jota tavataan asumattomissa erämaissa itärajan tuntumassa ja Lapissa. Suomen ahmakanta painottuu Kainuuseen, mutta lajin levinneisyys ulottuu pohjoisella havumetsä- ja tundravyöhykkeellä Pohjois-Venäjälle ja Siperiaan sekä Kanadaan ja Yhdysvaltojen pohjoisvaltioihin. Ahma on erittäin uhanalainen suurpeto. Se rauhoitettiin Suomessa vuonna 1982, minkä jälkeen kanta on vakiintunut noin 150 yksilöön.

Leinosen kertomukset ahman jäljittämisestä talvisessa erämaassa antavat välillä epätoivoisen vaikutelman. Aran ja harvinaisen pedon valokuvaaminen ei ole helppoa. Ensimmäisten yhdentoista vuoden aikana kuvasaalis jäi kovasta yrittämisestä huolimatta hyvin vaatimattomaksi, sillä ahmat näyttäytyivät valokuvauksella vain nopeasti ja usein vielä hämärässä.

Ahman sinnikkyydellä

Leinonen suunnitteli ahmakuvia mielessään jo kuvauspaikkoja etsiessään. Tarkasta suunnittelusta huolimatta aina jäi epävarmaksi, tulisivatko ahmat paikalle sopivan valon aikaan. Leinonen houkutteli niitä maastoon piilottamalla talipaloilla. Syöttien häviämisestä saattoi myös päätellä ahmojen liikkumisesta alueella. Pienet talipalat eivät kiinnostaneet karhuja.

Kuhmon kuvauspaikat sijaitsivat Metsähallituksen hallinnassa olevilla valtion mailla, eikä siellä saanut pitää haaskaa karhunmetsästyksen aikana, sillä karhun kaataminen haaskalta on laitonta. Aluksi ahmojen valokuvaaminen keskeytyi aina elokuun loppupuolelta lokakuulle, kunnes Kuhmo sai vuonna 1999 oman karhunmetsästyskiintiönsä. Tavallisesti kiintiön neljä tai kuusi karhua saatiin ammuttua jo elokuussa ja ahmojen

Antti Leinosen kirja on upea dokumentti uhanalaisen ahman elämästä. Kuva: Antti Leinonen, *Ahman kintereillä*.

valokuvaaminen saattoi jatkua jo syyskuulla.

Kuvauspaikkoja ja piilokojua piti vaihtaa useita kertoja sekä uusien kuvasuunnitelmien takia että paremman menestyksen toivossa. Vähitellen ahmat alkoivat tottua Leinoseen, ja kesällä 1997 ahmauros uskaltautui haaskalle, vaikka hän ei ollut ehtinyt vielä piiloutua kojuunsa.

Alkavasta menestyksestä huolimatta hyviä kuvaustilanteita oli harvoin ja käyttökelpoisia kuvia kertyi niukasti. Valokuvaaminen saattoi jatkua vain ahman sinnikkyyttä muistuttavalla luontokuvaajan sitkeydellä. Ja sitten oudon tavallinen ahma alkoi seurata Leinosen touhuja hänen piilotellessa talisyötettä maastoon. Elokuussa 1998 hän sai valokuvattua ahman puussa niin onnistuneesti, että kuva valittiin Vuoden luontokuvaksi.

Heinäkuussa 2000 emä toi jo pentunsa kuvauspaikalle, ja ahma-perheen tuttavallisuus vain kasvoi. Ahmat olivat huomanneet Leinosen vaarattomuuden ja ehkä hyödyllisyydenkin. Uteliaat pennut saattoivat vieraila jopa hänen laavullaan. Leinosen innostunut teksti tempaa mukaansa, ja toiveikkuus tarttuu myös lukijaan. Syksyllä emän karkottamat nuoret ahmat jäivät kuvauspaikan metsään ja alkoivat opetella itsenäistä elämää emän maastoon varastoimien haaskanosien turvin.

Leinonen alkoi tuntea ahmat yksilöllisine tapoineen ja niille vaikiintui vähitellen nimetkin. Elokuussa 2002 emä toi pentunsa kuvauspaikalle imettäväksi. Pentujen isä vieraili parin viikon välein naaraan reviiirissä pentujaan leikitämässä, mutta naaras saattoi myös karkottaa uroksen pois. Kaikkia

kuvia ei tarvinnut enää kuvata piilokojusta. Mutta ahmat eivät olleet vielääkään helppoja kuvattavia, nehan saattoivat myös poistua paikalta monen kuukauden ajaksi.

Kuvausreviirissä asunut naaras katosi vuoden 2006 lopulla ja todennäköisesti myös kuoli talven aikana. Reviiiriin muuttanut uusi naaras oli hyvin arka. Seuraavan vuoden jälkeen kaikki Leinosen tuilla kuvauspaikoilla tapaamat ahmat olivat jo vieraita ja valokuvaamiseen tottumattomia. Silloin ahmojen kuvaaminenkin oli lopussa.

Taiteellinen luontodokumentti

Ahman kintereillä kertoo ahmoista ja samalla myös Leinosen syvästä keskittymisestä aiheensa valokuvaamiseen. Se on kuvaus luontokuvaajan arjesta, jatkuvasta yrittämisestä, onnistumisen toiveista, suurista pettymyksistä ja valokuvaamisesta olosuhteissa, joissa luontokin vaikeuttaa välillä keskittymistä. Silti Leinonen yrittää aina uudelleen entistä paremmalla suunnitelmalla. Hän viettää erämaassa kylmiä pakkasöitä valokuvatakseen ahman hohtavalla hangella kuun valossa. Vaikeuksien kautta syntyneet talvikuvat ovat teoksen kannalta tärkeitä, sillä ahma on pohjoisen eläin, joka viihtyy lumessa ja pakkasessa.

Luontokuvaajana Leinosessa on pohjoisen ihmisen ja määrätietoisien kuvataiteilijan sitkeyttä ja lisäksi jotain muutakin asennetta. Aivan kuin hän toteuttaisi *zenin* filosofisia periaatteita?

Diafilmille valokuvaamisessa on omat tekniset rajoituksensa. Koska ahma on tumma eläin, sen valokuvaaminen vaatii hyvää valoa. Kuvauspaikan hämäräys ilmenee monien kuvien rakeisuutena,

joka kuitenkin lisää niiden viehätystä. Kuutamolla tai talvihämärässä valokuvattaessa oli pakko käyttää pitkiä valotusaikoja, ja Leinonen on saanut tallennettua kuviinsa ahman nopeita liikkeitä. Nykyaikaisella digitekniikalla kuvattaessa teoksesta olisi tullut erilainen mutta ei välttämättä parempi.

Kuvien tapahtumista kertovat kuvauspäiväkirjan muistiinpanot, joiden murteelliset ilmaisut luonnehtivat ilmeikkäästi Kuhmon erämetsien asukkaita. Leinonen (s. 1951) on itsekin kuhmolainen. Hän on julkaissut yhteistyössä muiden tekijöiden kanssa useita luontokuvaan perustuvia kirjoja. Hänet on palkittu 13 kertaa maineikkaassa *BBC Wildlife* -lehden luontokuvakilpailussa. Vuoden luontokuva-palkinnon hän on voittanut kahdesti, vuonna 1990 karhukuvalla ja vuonna 1998 ahmakuvalla. Myös *National Geographic* on julkaissut hänen valokuviaan.

Ahman kintereillä kuuluu viime vuosien merkittävimpiin alkupe räistä luontoamme kuvaaviin teoksiin, ja voin ennakoida sille paljon kiitosta ja menestystä palkintojen jaossa. Riiikka Löytökorpi on suunnitellut teoksen kauniin ja tasapainoisen ulkoasun, jossa upeat valokuvat pääsevät hienosti esille.

Kirjoittaja on tietokirjailija ja koulutukseltaan biologi.